

سرشناسه:	بهرامی، قدرت‌الله، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور:	جریان‌شناسی سیاسی احزاب: دفتر تحکیم وحدت / قدرت‌الله بهرامی؛ تهیه‌کننده پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع).
مشخصات نشر:	قم: پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری:	۲۹۶ ص.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶-۲۶۴-۳-۲ ریال: ۹۰۰۰۰
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
موضوع:	دفتر تحکیم وحدت -- تاریخ
موضوع:	جنبش‌های دانشجویی -- ایران -- تاریخ
شناسه افزوده:	پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت
شناسه داده:	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)
رده‌بندی کتبه:	۱۳۹۲ پ ۹ ج ۱۵۷۹/۴ DSR
رده‌بندی یویی:	۹۵۵/۰۸۴۰۶
شماره کتابخانه ملی:	۳۳۹۸۴۰۲

www.ketab.ir

جریان‌شناسی سیاسی احزاب

دفتر تحکیم وحدت

قدرت‌الله بهرامی

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق علیه السلام

www.ketab.ir

زیر

جریان‌شناسی سیاسی احزاب
دفتر تحکیم وحدت

نویسنده: قدرت‌الله بهرامی
تهیه‌کننده: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)
ناظر علمی: دکتر آیت مظفری
ویراستار: حمزه زاهدی

چاپ: نینوا ۵ نوبت چاپ: اول ۵ تاریخ چاپ: زمستان ۱۳۹۲
شمارگان: ۵۵۰۰ قیمت: ۹۰۰۰ تومان
شابک: ۳ - ۲۶۴ - ۳۴۶ - ۹۶۴ - ۹۷۸

آدرس ناشر: قم، خیابان دور شهر، نبش کوچه ۳، پلاک ۸۱
تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۳۰۷۳۵، همراه: ۰۲۵-۳۷۷۳۲۸۸۷، ۰۹۱۲۲۵۳۲۸۸۷

فهرست مطالب

مقدمه.....	۹
------------	---

فصل اول: کلیات

معرفی اجمالی دفتر تحکیم وحدت.....	۱۳
قلمرو فعالیت و ارتباطات.....	۱۵
الف- از ابتدای فعالیت تا انشعاب.....	۱۵
ب- بعد از انشعاب.....	۱۹
خط مشی کلی.....	۲۳
الف- قبل از تحول فکری.....	۲۳
ب- بعد از تحول فکری.....	۲۸
اهداف.....	۳۰
ساختار سازمانی.....	۳۴
نشریات وابسته.....	۳۶
عضوگیری.....	۳۶
احزاب و اشخاص حامی دفتر تحکیم وحدت.....	۳۸
۱. نهضت آزادی ایران.....	۳۹
۲. حلقه کیان.....	۴۱
۳. حزب جبهه مشارکت ایران اسلامی.....	۴۶
۴. مجمع روحانیون مبارز.....	۴۹
امتیازات خاص دفتر تحکیم وحدت در برابر سایر تشکلات.....	۵۱

فصل دوم: تاریخچه و سیر تحولات درونی دفتر تحکیم وحدت

۵۳	انجمن‌های اسلامی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی
۵۳	علل پیدایش
۵۹	انجمن‌های اسلامی و نهضت امام خمینی
۵۹	الف- انجمن‌های اسلامی داخل کشور
۶۱	ب- انجمن‌های اسلامی خارج از کشور
۶۴	انجمن‌های اسلامی و تشکیل دفتر تحکیم وحدت
۶۶	مقاطع گوناگون فعالیت دفتر تحکیم وحدت
۶۶	مقطع اول: از ابتدای پیدایش تا سال ۱۳۶۲
۶۷	مقطع دوم: از ابتدای سال ۶۲ تا رحلت امام
۶۹	مقطع سوم: از رحلت حضرت امام تا سال ۱۳۷۴
۷۰	مقطع چهارم: از سال ۱۳۷۴ تا سال ۱۳۸۰
۷۳	مقطع پنجم: از سال ۸۰ تاکنون
۷۸	انشعابات
۷۸	۱. اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی
۷۹	۲. جامعه اسلامی دانشجویان
۷۹	۳. اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان مستقل دانشگاه‌های سراسر کشور
۸۰	۴. انشعاب سال ۱۳۸۰
۸۲	بنیان‌گذاران
۸۳	آثار تأسیس دفتر تحکیم وحدت
۸۳	الف- آثار مثبت
۸۴	ب- آثار منفی

فصل سوم: مبانی فکری دفتر تحکیم وحدت

۸۷	۱. اسلام منهای روحانیت
۸۷	الف- در مرانامه و قبل از تحول فکری
۸۸	ب- در عمل
۹۷	۲. آزادی
۹۸	الف- مفهوم آزادی در مرانامه و قبل از تحول فکری
۹۹	ب- مفهوم آزادی پس از تحول فکری
۱۰۶	۳. ولایت فقیه
۱۰۶	الف- در مرانامه
۱۰۷	ب- در عمل

۱۱۳	۴. جامعیت دین و جدایی دین از سیاست
۱۱۳	الف - قبل از تحول فکری
۱۱۵	ب - بعد از تحول فکری
۱۱۹	۵. دموکراسی و حقوق بشر
۱۲۰	الف - در مرامنامه و قبل از تحول فکری
۱۲۱	ب - بعد از تحول فکری
۱۲۹	۶. عدالت خواهی
۱۳۰	الف - قبل از تحول فکری
۱۳۱	ب - بعد از تحول فکری
۱۳۳	۷. سیال بودن و تندرستی
۱۳۳	الف - در حوزه نظر
۱۳۵	ب - در عمل

فصل چهارم: دیدگاه‌های دفتر تحکیم وحدت

۱۴۱	دیدگاه دفتر تحکیم درباره اسلام
۱۴۳	دیدگاه دفتر تحکیم درباره جمهوری اسلامی
۱۴۸	دیدگاه دفتر تحکیم درباره حضرت امام خمینی
۱۵۱	دیدگاه دفتر تحکیم درباره مقام معظم رهبری
۱۵۴	دیدگاه دفتر راجع به شورای نگهبان
۱۵۷	دیدگاه دفتر درباره نهضت آزادی و جریان ملی - مذهبی ها
۱۶۸	دیدگاه دفتر درباره آیت الله منتظری
۱۷۵	دیدگاه دفتر تحکیم درباره امور دفاعی - امنیتی
۱۸۰	دیدگاه دفتر درباره شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱۸۵	دیدگاه دفتر تحکیم وحدت درباره آمریکا
۱۹۳	دیدگاه دفتر تحکیم درباره فلسطین
۱۹۸	دیدگاه دفتر تحکیم درباره جنگ تحمیلی

فصل پنجم: عملکرد دفتر تحکیم وحدت

۲۰۶	دفتر تحکیم وحدت و نهادهای جمهوری اسلامی
۲۰۶	۱. مجلس شورای اسلامی
۲۱۱	۲. شورای نگهبان
۲۱۷	۳. قوه قضائیه

- ۲۲۳..... ۴. ریاست جمهوری
- ۲۲۶..... ۵. مجمع تشخیص مصلحت نظام
- ۲۲۷..... عملکرد دفتر تحکیم وحدت در انتخابات
- ۲۳۱..... عملکرد و نقش دفتر تحکیم وحدت (طیف علامه) در فتنه سال ۱۳۸۸
- ۲۳۳..... عملکرد فرهنگی دفتر تحکیم وحدت

فصل ششم: پایگاه اجتماعی دفتر تحکیم وحدت

- ۲۴۶..... پایگاه اجتماعی دفتر تحکیم در دوره‌های گوناگون
- ۲۴۶..... ۱. دوره اول: از زمان تأسیس تا سال ۱۳۷۰
- ۲۴۶..... ۲. دوره دوم: از سال ۱۳۷۰ تا سال ۱۳۷۶
- ۲۴۶..... ۳. دوره سوم: از سال ۱۳۷۶ تا اواخر سال ۱۳۸۰
- ۲۴۷..... ۴. دوره چهارم: اواخر سال ۱۳۸۰ تا کنون
- ۲۴۸..... جایگاه دفتر تحکیم وحدت
- ۲۵۰..... پایگاه اجتماعی فعلی دفتر تحکیم وحدت در جامعه
- ۲۵۰..... الف- دانشگاه‌ها
- ۲۵۰..... ب- احزاب چپ سنتی و مدرن
- ۲۵۱..... ج- حوزه‌های علمیه و روحانیون
- ۲۵۱..... د- زنان
- ۲۵۱..... هـ- سایر اقشار اجتماعی

نتیجه ۲۵۲.....

پیوست‌ها ۲۵۷.....

- ۲۵۷..... ۱. مرامنامه دفتر تحکیم وحدت
- ۲۶۷..... ۲. اساسنامه دفتر تحکیم وحدت
- ۲۸۷..... ۳. آیین‌نامه داخلی نشست سالانه دفتر تحکیم وحدت
- ۲۹۱..... ۴. بیانیه دفتر تحکیم وحدت درباره فجایع غزه

کتابنامه ۲۹۳.....

مقدمه

محیط دانشجویی در کشور ما، همیشه از فعال ترین محیط های سیاسی - فرهنگی بوده است. دلیل آن نیز این است که دانشجویان اسیر وابستگی های شغلی نیست و به طور طبیعی واجد خصلت های انقلابی و دارای آگاهی تهرک وسیع می باشد. همین عامل باعث شده است محیط پرتحرک دانشجویی برای جریان های سیاسی محیطی مناسب باشد تا بتوانند از آن به سود خود استفاده کنند.

از این روست که به محض تأسیس دانشگاه در ایران تکامل های سیاسی گوناگونی در آن شکل گرفت و گفتمان های متفاوتی، که مهم ترین آن گفتمان چپ مارکسیستی بود، به وجود آمد. سپس، به فاصله کمی، انجمن های اسلامی دانشجویان شکل گرفت و، با شروع انقلاب اسلامی و هدایت های حضرت امام (ع)، به آن حد از کمال رسید که گفتمان اسلامی گفتمان غالب دانشجویی در اواخر حکومت پهلوی در دانشگاه شد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در سال ۱۳۵۸، انجمن های اسلامی دانشجویان سراسر کشور در یک اتحادیه بزرگ دانشجویی به نام «اتحادیه انجمن های اسلامی دانشجویان دانشگاه های سراسر کشور» گرد هم آمدند و، با رهنمودهای حضرت امام (ع) نام «دفتر تحکیم وحدت» را برای خود انتخاب کردند. این دفتر، هدایت و سازماندهی نیروهای اسلامی در دانشگاه ها برای دفاع از انقلاب و نظام، پاسداری از دستاوردهای انقلاب، مبارزه با استکبار و ... را بر عهده داشت.

دفتر تحکیم وحدت، در سال‌های اولیه تأسیس، خدمات چشمگیری به انقلاب نمود که از آن جمله می‌توان کمک به تشکیل جهاد سازندگی، کمک به ایجاد انقلاب فرهنگی، تسخیر لانه جاسوسی و... را ذکر کرد. این تشکل در تبیین شعارهای اصلی نظام از جمله اسلام‌گرایی، لیبرالیسم‌ستیزی، پرهیز از سازش، اطاعت از ولی فقیه، حمایت از ارکان انقلاب و مبارزه با آمریکا نقش مؤثری داشت.

دفتر تحکیم وحدت، در سال ۱۳۶۲، فعالیت‌های انتخاباتی را آغاز کرد و همین عامل باعث شد نیروهای فعال سیاسی خارج از دانشگاه در تصمیم‌گیری‌های آن دخالت کنند. از این رو، این تشکل نتوانست استقلال خود را حفظ کند و، در نتیجه، پیاده‌نظام جریان‌های سیاسی شد.

پایان جنگ تحمیلی، رحلت حضرت امام، بازنگری قانون اساسی و... شرایط جدیدی را در کشور رقم زده بود. دفتر تحکیم وحدت، به تبع گروه‌های سیاسی خارج از دانشگاه، که قدرت سیاسی خود را از دست داده بودند، نتوانست خود را با شرایط جدید انقلاب تطبیق دهد. از سوی دیگر، در این سال‌ها، تشکلهای موازی جدیدی نیز، در دانشگاه، به وجود آمده یا از دفتر تحکیم جدا شده بودند. طبیعی است که دیگر دفتر قادر نبود این ادعا را داشته باشد که نمایندگی کل جنبش دانشجویی را بر عهده دارد و البته دانشجویان نیز این رهبری را، به دلیل عملکرد دفتر، قبول نداشتند. به همین جهت، دفتر راه‌انزوطلبی و سپس انتقاد از دولت آقای هاشمی رفسنجانی را در پیش گرفت و به مرور از شعارهای اولیه خود، که عدالت‌خواهی و استکبارستیزی بود، عدول کرد و آزادی‌خواهی را شعار اصلی خود قرار داد.

دفتر تحکیم وحدت، در سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۵، از انزوطلبی دست برداشت و، همراه با گروه‌های سیاسی بیرون دانشگاه، وارد صحنه انتخابات شد. این تشکل در به وجود آمدن رویداد دوم خرداد ۱۳۷۶ نقش داشت و همین عامل باعث غرور گردانندگان آن و سهم‌خواهی آن‌ها از دولت آقای خاتمی شد. انحصارطلبی و تمامیت‌خواهی به همراه استبداد رأی آن‌ها به نگرش افراطی، سیاست‌زدگی، ورود به بازی‌های سیاسی، ایجاد تشنج در دانشگاه‌ها و جامعه و... منجر شد و سرانجام این بازی خطرناک حاکم شدن گفتمان سکولار بر دفتر

تحکیم وحدت و مخالفت آن با ارکان نظام، به ویژه رهبری، و در نهایت بروز انشعاب در آن، در سال ۱۳۸۰، بود.

در اسفندماه این سال، دفتر تحکیم وحدت به دو طیف مذهبی و سکولار تقسیم شد که مذهبی ها به طیف شیراز و سکولارها به طیف علامه موسوم شدند. پس از آن نیز در هر دو طیف فراکسیون های مختلفی شکل گرفت و حتی برخی از این طیف به آن طیف رفت و آمد می کردند. گروهی از انجمن های اسلامی نیز ادعای استقلال کرده، بر دوری از دو طیف مذکور تأکید می کردند و فرقی بین آن دو قائل نبودند. در هر حال، دیگر از آن یکدستی و یکپارچگی دفتر تحکیم خبری نبود.

با این حال، این طیف علامه بود که به دلیل برخورداری از اکثریت و یکدستی در گفتمان و نیز مخالفت با نظام، شبح آفرینی و همراهی با گروه های سیاسی خارج از دانشگاه قادر به نقش آفرینی بود. از این رو، شکل شدن آن مورد استقبال شدید جریان های اصلاح طلب قرار گرفت و برنامه ها و اخبار آن در رسانه ها از تاب فراوان یافت چرا که جریانی بی رقیب را در دانشگاه هدایت می کرد، ولی طیف شیراز این ویژگی را نداشت و قادر به جریان سازی نبود زیرا هم در اقلیت بود و هم از گفتمانی یکدست برخوردار نبود. طیف شیراز می خواست هم شعار اصلاح طلبی دهد و با این شعار نیرو جذب کند و هم نسبت به فادار باشد. از سوی دیگر، بابه وجود آمدن تشکل هایی اسلامی مانند جامعه اسلامی دانشجویان، بسیج دانشجویی، جنبش عدالت خواه دانشجویی و انجمن اسلامی دانشجویان مستقل در دانشگاه ها، که دارای گفتمان واحدی بودند، شاخه مذهبی دفتر تحکیم وحدت جذابیت لازم را نداشت. به همین جهت، طیف شیراز پس از تأسیس نتوانست جریان سازی کند یا جریانی را رهبری نماید.

بر این اساس، از آنجا که هدف کتاب حاضر شناخت جریان های سیاسی تأثیر گذار است، عمده مطالبی که، پس از سال ۱۳۸۰، درباره این تشکل آمده است مربوط به طیف علامه می باشد.

پژوهش حاضر گامی است کوچک در جهت آشکار ساختن تاریخچه، مبانی فکری، دیدگاه ها، عملکرد و پایگاه اجتماعی دفتر تحکیم وحدت، که بر پایه اسناد و مدارک

و مصاحبه‌های گوناگون سامان یافته است، هرچند استفاده از منابع گوناگون در این کتاب به معنای تأیید نویسندگان و ناشران آن نیست. بدیهی است این پژوهش نیز، مانند هر تلاش دیگر، خالی از ضعف نیست و، از این رو، دیدگاه‌ها و تجربیات صاحب‌نظران می‌تواند در رفع اشکالات احتمالی این کتاب سودمند افتد.

قدرت‌الله بهرامی

پاییز ۱۳۹۱